

edice *Veškerých spisů J. A. Komenského i Komenského archívu*, podalo skutečně podstatný přínos světové komeniologii, jenž nebude nikdy zapomenut.

Poznámky

1. Jan Skutil, Pedagog Josef Úlehla. In: Jižní Morava 17, Brno 1981, S. 328–329.
2. Josef Krumpholtz, K sedmdesátce apoštola učitele národů PhDra et ThDra Jana Kvačaly. In: Archiv pro bádání o životě a spisech J. A. Komenského (dále AK) 13. Brno 1932, s. 6–39.
3. Jan Skutil, J. V. Novák k Janu Amosu Komenskému. In: Učitelé — šířitelé myšlenek Jana Amose Komenského. Příspěvky z kolokvia, které se konalo v Přerově ve dnech 3.–4. prosince 1991. Přerov 1992, s. 41–43.
4. Johann Kvačala, Johann Amos Comenius. Sein Leben und seine Schriften. Leipzig 1892. — Týž, Komenský. Jeho osobnost a jeho soustava věd pedagogických. Upravil J. V. Klíma. Praha 1920. — Slovenská stejnojmenná emise Turčiansky Svätý Martin 1921.
5. Ján Kvačala, Korespondence Jana Amose Komenského. Listy Komenského a vrstevníků jeho. Praha I a II, 1898 a 1902.
6. Josef Krumpholtz, dílo cit. v pozn. 2, s. 6.
7. Milan Kopecký, Stanislav Souček. In: Kapitoly z dějin české literární historie. Václavkova Olomouc 1989, s. 99–111. — Jan Skutil, Stanislav Souček, badatel o Štítném a o Komenském. Tamt., s. 113–126. Sr. též moji studii Brno jako středisko studií komeniologických. In: sb. Brno — město uprostřed Evropy. Referáty z mezinárodní konference konané ve dnech 2.–4. prosince 1993. Brno 1994, s. 69–72.

J. A. Komenský a moravští bratři

Ladislav Polášek

Při vzpomínce na Komenského vybaví se nám vynikající světová osobnost, usilující o vytvoření lepšího světa. Do vědomí lidí různých národů vstoupil jako rodilý Moravan, česky mluvící s myšlením Evropana. Už více než 400 let uplynulo od jeho narození a svým dílem stále inspiruje četnými podněty školu, pedagogiku a celou společnost v současnosti i budoucnosti.

Dílo Komenského poznal celý svět, který v něm vnímal vědce, filozofa, teologa, ale hlavně pedagoga. Svým pedagogickým dílem pronikl nejdále a nehlouběji do vědomí generací. Zejména jazykové učebnice Brána jazyků, Svět v obrazech, ale i další obohatily světovou kulturu a rozšiřovaly jazykové vzdělání ve školách různých národů.

Naplňuje nás hrdostí, že právě rodná Morava dala takového velikána národům Evropy a světa. Komenský patřil všem a především každému, kdo přemýšlí o výchově budoucích generací.

Mezinárodně vstoupil do vědomí lidí jako „Učitel národů“, vynikající pedagog. V pedagogice sledoval zejména didaktické metody, strukturu, obsah a cíle vzdělání. Zejména kladl důraz na spojení jazykového a věcného vzdělání doplněného praxí. Dodnes udivuje svou humanitou, morálními hodnotami, demokratismem, sociálním cítěním a hlubokým vlastenectvím.

Zdálo by se, že smrtí J. A. Komenského 15. listopadu 1370 zanikla Jednota bratrská. V pobělohorském období sice nebylo možno dílo Komenského v naší zemi obecně používat, ale přesto se používalo. V našem Severomoravském regionu přežívaly skupiny nekatolíků, které se tajně scházely ke čtení a výkladu bible, poslouchaly působivá slova kazatelů, a to vše zdejší lid upevňovalo v bratrské víře a kritice neutěšených sociálních poměrů.

Z poeistických kořenů, bratrských tradic a Komenského náboženských ideálů se pak v 18. století dotvářela nová pozoruhodná církev Obnovená jednota bratrská (Moravští bratři, Mährische Brüder, Moravian Brethern). Tito potomci českých bratrů byli rozšířeni v našem kraji, zejména v Kuníně, Suchdole n. O., ve Fulneku a přilehlých obcích. Na panstvích hraběnky Harrachové jich bylo nejvíce. Tajné schůzky nekatolíků byly celkem tolerovány až do příchodu správce Dittricha. Ten zahájil jejich pronásledování, zabavoval poddaným bratrské knihy a krutě tajné vyznavače trestal. Zvláště kolem roku 1720 toto pronásledování zesílilo a četní nekatolíci začali uvažovat o tajné emigraci. Když mezi ně tajně zavítal v roce 1722 Kristian David ze Ženkavy, nabídl možnost pobytu nespokojeným nekatolíkům v Ochranově, útky z půdy proto zesílily. Zjištění potvrdila, že v letech 1722 až 1735 odešlo z kraje více než 500 osob do Ochranova a okolí, mnozí i s celými rodinami (podrobně viz Rozkvět č. 27, 29, 30/1991).

Usadili se na pozemcích, které jim nabídl Mikuláš Ludvík Zinderdorf. Na nich založili městečko Ochranov (Herrnhut) v Horní Lužici. Mezi nimi převažovali obyvatelé německého původu ze severní Moravy. M. L. Zinderdorf byl svobodomyšlný šlechtic, filantrop, náboženský reformátor. Do styku s Komenského učením přišel v době studia teologie a práva v Halle u svého učitele A. H. Franckeho.

Pro svůj záměr obnovit bratrskou jednotu v Ochranově získal Daniela Arnošta Jablonského, vnuka Komenského, který působil od r. 1693 v Berlíně jako kazatel reformované církve kurfiřta braniborského.

V roce 1735 vysvětil Jablonský prvního biskupa obnovené jednoty „zahraniční moravské bratrské obce“ v Ochranově. Stal se jím David Nitschmann, řemeslník ze Suchdolu n. O. Druhým biskupem byl ordinován

M. L. Zindendorf v roce 1737, opět Jablonským za asistence biskupa D. Nitschmanna.

Nově vybudované středisko se stalo významným centrem mezinárodní misijní aktivity v Ochranově. Ochranovští misionáři postupně zakládali desítky středisek reformovaných bratrských obcí v duchu Komenského učení o lidské vzájemnosti, sociální spravedlnosti a rasové rovnosti. Pronikli do Ameriky, jižní Afriky, v Asii až do oblasti Himálajů v Tibetu, do Grónska, na Aljašku, ale i do oblasti saska v Německu a do Československa. Tyto skupiny v těchto zemích dosud existují, i když od jejich vzniku uplynulo více než 200 let.

A. Tučapský ve sborníku pedagogické fakulty Ostravské univerzity (1992) uvádí neúplný přehled kongregací (farností) moravských bratří v některých částech světa. Ve Velké Británii a Irsku jich uvádí 39, v Severní Americe 109, z nich nejvíce je usídleno v Pensylvánii. Tam je hlavním střediskem Betlehem s vlastní vysokou školou „Moravian college“. Před ní je Štursova socha Komenského, kterou těmto bratrským skupinám věnovala československá vláda v roce 1959. Též na Aljašce působí 23 kongregací, v Hondurasu 118, v Nikaragui 135. V jižní Africe se uvádějí 83 a v Tanzanii 194 skupiny. Též v Německu působí 10 a v České a Slovenské republice 17 skupin. Šli do světa, aby hledali klid, náboženskou svobodu, sociální spravedlnost a mohli žít a pracovat podle pevných morálních zásad, pro které získali své stoupence.

Dílo Komenského zůstává trvale zdrojem podnětů pro budování moderní, sociálně spravedlivé společnosti.

Použitá literatura

- Kumpera, J.: J. A. Komenský, poutník na rozhraní věků. Svoboda Ostrava, 1992.
- Polášek L.: Ze života a díla J. A. Komenského ke 400 výročí narození. Borgis N. Jičín 1992 (nákladem vlastním).
- Rozkvět Novojičínska č. 27, 29, 30/1991.
- Sborník OU. J. A. Komenský, projektant nápravy věcí lidských. Vydala OU v Aleko Ostrava, 1992.
- Turek, A.: Bratrský sbor ve Fulneku (ke 300. výročí úmrtí J. A. Komenského. Vlast. ústav v N. Jičíně, 1970.